

Opetus- ja kulttuuriministeriö
lausuntopalvelu.fi

Asia: OKM/10/040/2017

Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunto aiheesta

Monikielisyys vahvuudeksi - Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Ehdotukset kielikoulutuksen kehittämiseksi

1. Selvittäjä ehdottaa, että Tilastokeskus muuttaa kielitaidon tilastointia niin, että henkilö voi äidinkiелensä lisäksi ilmoittaa väestörekisteriin muita kotikieliä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kehitysehdotuksessa mainittu "kotikieli" ei terminä ole yksiselitteinen. Olisikin parempi puhua ensikielistä tai äidinkielistä. Tällä hetkellä tilastoihin voi merkitä vain yhden äidinkielen, mikä ei kata monellakaan tavalla Suomen kielellistä rikkautta eikä vastaa todellisuutta. Väestörekisteriin pitäisikin voida ilmoittaa useampia ensi- tai äidinkieliä, jotta todellisesta kielivarannosta saataisiin parempi tilastollinen kuva.

2. Selvittäjä ehdottaa, että koulutuksen järjestäjät kehittävät yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa toimenpiteitä, joilla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa opiskelijoiden kielivaranto ja hyödyntää sitä työelämässä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Ehdotus on liian ylimalkainen, jotta siihen voi ottaa kantaa. Kehitysehdotuksen toteuttamiseksi hyödynnetään jo olemassa olevia resursseja, esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua ym. vastaavia portfoliotyyppejä kielitaidon osoittamiseen tarkoitettuja ohjelmia/sovelluksia.

3. Selvittäjä ehdottaa, että A1-kieli varhennetaan alkamaan viimeistään ensimmäisen opintovuoden kevätlukukaudella. Varhentamiseen varataan tarvittava lisäys vähimmäistuntimäärään.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kieltenopetuksen varhentamisella on todettu olevan monia hyötyjä paitsi kohdekielen oppimiselle, myös myönteisten asenteiden kehittymiselle kielten opiskelua ja monikielisyttä kohtaan.

Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeella on jo tuettu toiminnan varhentamista monissa kunnissa. Alueellisen tasa-arvon takaamiseksi vieraiden kielten opetusta tulisi varhentaa alkamaan kaikissa kunnissa selvityksen ehdotuksen mukaisesti.

Vieraiden kielten opetuksen varhentamisessa tulisi keskittyä pääsääntöisesti suulliseen kielitaitoon ja toiminnallisuuteen, ja siinä voi hyödyntää kaksikielisen opetuksen pedagogiikkaa. Opettajankoulutuksessa tulee tarjota sisältöjä, jotka tukevat varhennettua kielenopetusta.

4. Selvittäjä ehdottaa, että A1-kielivalinnaksi suositellaan pääsääntöisesti muuta kuin englantia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Ehdotus herättää ristiriitaisia näkökulmia (ks. myös ehdotus 5), minkä vuoksi sitä ei voi suoraan puoltaa tai vastustaa.

Puoltavia näkökulmia:

Tällä hetkellä ylivoimaisesti tarjotuin ja valituin A1 on englantia. Englantia voi nähdä, kuulla ja oppia monessa yhteydessä suomalaisessa yhteiskunnassa, joten A1-kieleksi voisi hyvin suositella pääsääntöisesti muuta kieltä kuin englantia. Näin monipuolinen kielitaito alkaisi kehittyä jo alakoulun ensimmäisillä luokilla, eikä myöhemmästä aloittamisesta olisi varmaankaan haittaa englannin kielen oppimiselle. Englantia voisi tarjota kielirikasteisena opetuksena varhennetusti.

On taattava riittävät opettajaresurssit muihin kieliin, jotta kunnissa voidaan edes harkita muiden kuin englannin kielen tarjoamista A1-kielivalintana. Myös opettajankoulutuksessa tämä asia on huomioitava.

Vastustavia näkökulmia:

Jos varhentamisen myötä lapset ovat aloittaneet englannin varhaiskasvatuksessa, miten kielipolun katkeaminen estetään, jos A1-kielivalintana olisikin joku muu ja englannin opiskelu alkaisi vasta myöhemmin? Asiasta on tiedotettava huoltajille ja käytävä kunnissa laajaa keskustelua. Ei ole viisasta asettaa kieliä vastakkain.

5. Selvittäjä ehdottaa, että valinnainen A2-kieli varhennetaan alkamaan 3. luokalta, ja se on pääsääntöisesti englanti.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Kannatamme kieltenopiskelun varhentamista, mutta ehdotusta on harkittava erilaisten oppijoiden näkökulmasta. On esimerkiksi selvitettävä kielenoppimisen polkuja ja pedagogisia ratkaisuja silloin, kun oppilaalle yhdenkin vieraan kielen opiskelu on vaikeaa.

6. Selvittäjän vaihtoehtoisen ehdotuksen mukaan oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kieltenopiskeluun parannetaan velvoittamalla kunnat laajentamaan oppilaiden mahdollisuuksia valita A-kielen oppimääränä myös muita kieliä kuin englantia. Opetuksen järjestämisessä hyödynnetään alueellisia yhteistyömuotoja ja verkko-opetusta.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

On hyvä, että edellä esitetyille kehitysehdotuksille tarjotaan vaihtoehtoinen kehitysehdotus. Edellä esitetyt kehitysehdotukset eivät ole yksiselitteisiä tai ongelmattomia, ja siksi niiden valmistelu vaatii harkintaa ja asioiden selvittämistä.

On tärkeää taata oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet kieltenopiskeluun. Selvityksen mukaan kieltenopiskelun epätasa-arvo lisääntyy kieltenopiskelun eriytyessä sukupuolen, alueiden ja sosio-ekonomisen taustan mukaan. Tämä kehitys on pysäytettävä. Kielivalinnat ovat viime kädessä huoltajien ja oppilaiden päätöksiä. Heille on tarjottava riittävästi tietoja kunnan vaihtoehtoista ja niiden hyvistä vaikutuksista, jotta kieltenopiskelua voidaan todella monipuolistaa.

Jotta ehdotus olisi mahdollinen toteuttaa, on huolehdittava siitä, että on olemassa eri kielten opettajia, ryhmäkoot uuden kielen aloittamiseen ovat riittävän pieniä ja että erilaisia verkko-opiskelumahdollisuuksia hyödynnetään pedagogisesti kestäväällä tavalla. Alueellisten yhteistyömuotojen ja verkko-opetuksen tulee mahdollistaa kieltenopiskelu niin, että se motivoi valitsemaan uusia kieliä A1-kielivalinnaksi. On kuitenkin huomattava, että verkko-opetuksen aloittaminen vaatii aina tavanomaista enemmän suunnitteluresursseja. Valtion on taattava kieltenopiskelun kehittämiseen ja kielitarjontaan riittävästi resursseja ja rahoitusta, jotta kuntia voidaan velvoittaa laajentamaan kielivalikoimaa. Erityisesti niitä kuntia, jotka eivät tällä hetkellä pysty osallistumaan kärkihankkeisiin, on tuettava monipuolistamaan valikoimaansa. Kuntien kielivalikoimaan on pyrittävä ottamaan sekä eurooppalaisia että aasialaisia kieliä.

7. Selvittäjän ehdotuksen mukaan lukion rakennetta kehitetään niin, että se mahdollistaa joustavan, pitkäjänteisen ja monipuolisen kieltenopiskelun hyödyntämällä oppiainerajat ylittäviä oppimiskokonaisuuksia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kieltenopiskelun integroiminen sisältöaineisiin on kannatettavaa (myös muualla kuin lukiokoulutuksessa). Sekä kielten- että sisältöaineiden opettajille on kuitenkin tarjottava riittävästi perus- ja täydennyskoulutusta, jotta heillä on riittävästi resursseja ja keinoja lähteä kehittämään oppiainerajat ylittäviä ilmiöpohjaisia oppimiskokonaisuuksia. Ehdotus edellyttää muutoksia myös opetussuunnitelmiin sekä kurssimuotoisen lukion rakenteisiin. Lisäksi lukion kehittämistä raamittaa ylioppilastutkinto.

8. Selvittäjän ehdotuksen mukaan suullisen kielitaidon koe otetaan osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita ylioppilastutkinnossa. Kehittyvää teknologiaa hyödynnetään kokeen toteutuksessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Suullisen kielitaidon koe on ehdottomasti saatava mukaan toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten kokeita ylioppilastutkinnossa. Ylioppilastutkinnon kielikokeiden puuttuvaa puhumiskoetta on pohdittu erilaisissa työryhmissä jo vuosikymmeniä, joten sen tarve on tunnistettu jo kauan sitten.

Suullinen kielitaito on niin keskeinen ja oleellinen osa kielitaitoa ja sen arviointia, että sen puuttuminen Suomen tärkeimmästä tutkinnosta on todella vakava koko (kieli)tutkinnon validiutta heikentävä tekijä.

Ylioppilastutkinnon kielten suullisen kielitaidon kokeilla olisi merkittävä vaikutus myös kielten opettamiseen. Kielten opetus keskittyy kuitenkin usein niihin asioihin, joita testataan, joten kielten ylioppilaskokeiden suullinen koe nostaisi suullisen kielitaidon opettamisen arvostusta. Olisi myös mietittävä, tulisiko suullisen kielitaidon mittaamiseksi rakentaa yksi yhtenäinen koe, sillä nyt ylioppilastutkinto, Yleiset kielitutkinnot ja Karvin suullisen kielitaidon arvioinnit toimivat kukin erillisinä kokeina.

Yhteiskunta ja työelämä painottavat entistä enemmän suullisia viestintä- ja vuorovaikutustaitoja. Siksi on tärkeää, että myös ylioppilastutkinto ohjaa kieltenopetusta viestinnälliseen suuntaan.

Kehitysehdotukseen olisi lisättävä myös se, että suullisen kielitaidon kokeet otetaan osaksi myös suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimääriä ja ylioppilaskokeita. Erityisesti näissä aineissa suullisen kielitaidon osoittaminen olisi erittäin tärkeää, sillä suullinen kielitaito on maahanmuuttajille keskeinen työelämätaito.

Lisäksi voisi pohtia suullisen kokeen järjestämistä myös äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineessa. Puheviestinnän Puhvi-koe tai vastaava olisi hyvä saada osaksi ylioppilastutkintoa, sillä viestintä- ja vuorovaikutustaidot ovat kaikille tärkeitä työelämätaitoja. Tällä hetkellä Puhvi-kokeen suorittavat vain ne, jotka haluavat valinnaisesti panostaa viestintä- ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen, vaikka näiden taitojen kehittäminen olisi oleellista kaikille ylioppilastutkintoa suorittaville.

Kieliverkosto on ottanut asiaan kantaa myös esimerkiksi ylioppilastutkinnon kehittämistä koskevassa lausunnossa, ks. https://www.kieliverkosto.fi/fi/toiminta/kannanotot-lausunnot-ja-muut-materiaalit/kieliverkoston-lausunto_ylioppilastutkinnon_kehittaminen_150617.pdf

9. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Opetushallitus kehittää yhdessä opetuksen/koulutuksen järjestäjien kanssa tapoja tunnistaa, tukea ja hyödyntää monikielisyyttä nykyistä paremmin oppijoiden, koulun ja paikallisyhteisön vahvuutena.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Esitys on niin ylimalkainen, ettei sitä pysty kommentoimaan.

10. Selvittäjän ehdotuksen mukaan koulujen kielitietoista toimintaa vahvistetaan täydennyskoulutuksella siten, että jokaisella opetuksen järjestäjällä on riittävä määrä kielitietoisien opetuksen asiantuntijoita.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kielitietoisien opetuksen kehittäminen ei saa jäädä vain kieltenopettajien tai tiettyjen asiantuntijoiden varaan, vaan sen tulee olla osa kaikkien opettajien ammattitaitoa, mitä nykyiset opetussuunnitelmat myös edellyttävät. Tiettyjen asiantuntijoiden kouluttaminen on hyvä ajatus, mutta heidän täytyy toimia vain kielitietoisien opetuksen kehittämisen aloitteentekijöinä eikä vastuunkantajina. Kielitietoisuus on kaikkien opettajien asia. Kielitietoisuusagentit-täydennyskoulutus on hyvä esimerkki ATTO- ja ammattiaineiden opettajien yhteistyön kehittämisestä.

11. Selvittäjän ehdotuksen mukaan oppilaitokset tarjoavat eri asteilla kieliin erilaisia polkuja: kielikerhoja, pelillistämistä ja muita digitaalisten sovellusten tarjoamia mahdollisuuksia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Oppilaat otetaan mukaan pelillistämisen ja muiden digitaalisten sovellusten etsimiseen ja kehittämiseen aktiivisina toimijoina.

12. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kehitetään toiselle asteelle mallit in- ja nonformaalisti opitun osaamisen tunnustamiselle.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kielitaito karttuu opiskelussa mutta entistä enemmän myös vapaa-ajalla, harrastuksissa ja muuten luokan ulkopuolella. Tämä osaaminen on osattava tunnistaa, tunnustaa ja kytkeä entistä vahvemmin kielenopetukseen arviointia myöten.

13. Selvittäjän ehdotuksen mukaan selvitetään mahdollisuudet lukion ja vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyölle ja Yleisten kielitutkintojen kehittämiseksi vastaamaan tarpeeseen ”toisen asteen Ykinä”.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kansalaisopistoissa tarjotaan myös harvinaisempien kielten opintoja, joita voidaan hyväksyä myös lukioiden kurssisuorituksiin. Pienissä lukioissa ei pystytä tarjoamaan runsasta kielten kirjoja, mutta yhteistyössä kansalaisopistojen kanssa tarjontaa voidaan monipuolistaa.

14. Selvittäjän ehdotuksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa lisätään muilla kuin kotimaisilla kielillä annettavaa tutkintokoulutusta ja vahvistetaan kieliopintojen roolia kaikessa koulutuksessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Muilla kuin kotimaisilla kielillä annettavalla tutkintokoulutuksella tarkoitettaneen tässä englanninkielisen tutkintokoulutuksen lisäämistä, sillä englanti nähdään nykyisin vahvasti kansainvälistymisen kielenä. Asiaa on selvitettävä tarkemmin, esimerkiksi opettajien käytössä olevien resurssien ja kielitaidon näkökulmasta.

Ammatillisessa koulutuksessa on paljon aloja, joilla monipuolinen kielitaito on tärkeää. Opetuskielen vaihtaminen ei voi tai saa olla ainoa keino opiskelijoiden kielitaidon kehittämiseksi. Opiskelijoille tulee ennen kaikkea taata mahdollisuus monipuolisen kielitaidon kehittämiseen ja heitä tulee kannustaa valitsemaan kieliopintoja. Ammatillisessa koulutuksessa on siis vahvistettava kieliopintojen roolia ja statusta ja opiskelijoille tulee välittää tietoa monipuolisen kielitaidon merkityksestä esimerkiksi työelämässä. Se, että koulutusta tarjotaan englanniksi, ei yksistään kehitä opiskelijoille monipuolista kielitaitoa.

Monipuolisen kielitaidon kehittämiseksi ja kieltenopiskeluun kannustamiseksi olisi tärkeää miettiä myös muita keinoja kuin itsensä kieliopintojen roolin vahvistaminen. Kieltä ja sisältöä voidaan integroida, jotta opiskelijat oppivat viestimään omasta alastaan ja kehittämään ammatillista kielitaitoaan eri kielillä. Tämän lisäksi ammatillisessa koulutuksessa tulisi kehittää erilaisia vaihto-ohjelmia ja työharjoittelumahdollisuuksia ulkomailla, jotta opiskelijat motivoituisivat kehittämään kielitaitoaan.

15. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Kansallinen arviointikeskus (Karvi) toteuttaa vuoden 2020 jälkeen arvioinnin ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksista yhteisten tutkinnon osien ml. kielten opiskeluun ja oppimiseen.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Arviointi on tarpeen erityisesti, jos ammatillisen koulutuksen reformi vähentää tai uhkaa vähentää kielten osuutta tutkintojen yhteisissä osissa. Ammatillisen koulutuksen reformia ja sen vaikutuksia on erittäin tärkeää arvioida ja selvittää jälkikäteen laajasti. Olisi kuitenkin tärkeää huomioida yhteiset tutkinnon osat, ml. kielten opiskelu ja oppiminen, suhteessa ammatillisiin aineisiin ja muuhun oppimiseen, eikä niinkään tehdä erillistä arviointia aiheesta.

16. Selvittäjän ehdotuksen mukaan varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tuodaan kielenopiskelun aloittamiseen orientoivia elementtejä, kuten leikillisyyttä, pelillisyyttä, kielisuihkuttelua jne.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Ehdotukset kuulostavat erittäin hyviltä, jopa itsestään selviltä. Ehdotuksessa voisi korostaa kielitietoisuutta tukevaa toimintaa, herkimistä eri kielille esim. kielisuihkuttelulla tai muulla kielirikasteisella toiminnalla. Myös kaksikielisen opetuksen (kielikylpy, CLIL) pedagogiikkaa voisi hyödyntää. Näitä sisältöjä on lisättävä myös opettajankoulutukseen.

17. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kieltenopetuksen kärkihankkeen sekä kielikylpyopetuksen kehittämistoimien pohjalta vahvistetaan varhaiskasvatuksessa vieraiden kielten opiskelun aloittamista tukevaa ja siihen orientoivaa pedagogiikkaa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kehittämishankkeissa tulisi laajemminkin pohtia, miten hyväksi koetut pedagogiset käytännöt juurrutetaan osaksi perustyötä, jotta ne eivät jäisi irrallisiksi muusta kielipedagogiikasta. Kielikylpyopetuksen lisäksi on myös huomioitava muu laajamittainen ja suppeampi kaksikielinen opetus.

18. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot vahvistavat kielitietoisuuteen ja lasten kielellisen kehityksen tukemiseen perehdyttäviä sisältöjä lastentarhanopettajakoulutuksessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Selvittäjän aiemmin esittämät näkemykset lasten kielenoppimisesta saavat tukea vain, jos varhaiskasvattajien (lastentarhanopettajat, sosionomit, terveydenhoitajat, neuvolahenkilökunta) kielitietoisuutta lisätään heidän koulutuksessaan. Myös luokan- ja aineenopettajat hyötyvät tällaisista sisällöistä. Esimerkkinä tästä on Jyväskylän yliopistossa syksyllä 2018 alkava varhaiskasvatuksen, luokanopettajakoulutuksen ja kielten aineenopettajakoulutuksen yhteinen tiedekunta- ja laitosrajat ylittävä KiMo-koulutushanke.

19. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut suunnittelevat ja järjestävät yhteistyönä lyhytkestoisempaa täydennyskoulutusta ja erikoistumiskoulutusohjelman kielitietoisesta opetuksesta lastentarhanopettajille.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Täydennyskoulutukset ja erikoistumiskoulutusohjelmat ovat hyvä ajatus, ja niissä on pohdittava niiden tarjoamista mahdollisimman laajalti alueellisesti. Mallia voitaisiin ottaa perusopetuksen opettajille suunnatuista täydennyskoulutuksista. Koulutusten kehittämisessä on hyödynnettävä eri korkeakoulujen yhteistyötä: yliopistoilla on vahvan tutkimusroolin kautta osaaminen kielitieteisistä opetuksesta, ja koulutusten tuleekin pohjautua tutkittuun tietoon.

20. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kannustetaan kuntia laatimaan vuoteen 2020 mennessä kieli- ja kansainvälisyysohjelmat, joissa kieltenopetusta tarkastellaan oppilaiden kielipolkujen jatkumon, kielivalintojen tarjonnan ja jakauman, kunnan tai maakunnan elinkeinoelämän tarpeiden sekä kansallisten tarpeiden kannalta. Ohjelmissa huomioidaan myös vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli kieliopintojen jatkumon varmistamisessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Selvityksen kehitysehdotukset saattavat jäädä lukijalle irrallisiksi, eikä kokonaiskuva kehitysehdotusten vaikutuksista toisiinsa ole riittävästi huomioitu kehitysehdotuksia huomioitaessa. Siksi esimerkiksi kunnissa olisi hyvä laatia ohjelma, joka voi olla osa elinkeino- ja/tai koulutusstrategiaa. Täten kielikoulutusta voitaisiin suunnitella ja kehittää laajalti ottaen huomioon varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, toisen asteen ja korkea-asteen kielikoulutuksen, työ- ja elinkeinoelämän tarpeet, kansalliset tarpeet, vapaan sivistystyön roolin, mutta ehdottomasti myös maahanmuuton. Kuntia veloitetaan jo nyt laatimaan maahanmuuttajien kotouttamisohjelma/maahanmuutto-ohjelma, jota voisi kehittää rinnan kieli- ja kansainvälisyysohjelmien kanssa.

21. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Opetushallitus kokoaa yhdessä Kuntaliiton kanssa kieltenopetuksen kehittäjäkuntien verkoston, jossa kunnille annetaan tukea ja mahdollisuus tehdä yhteistyötä hyvien käytäntöjen löytämiseksi ja levittämiseksi kieltenopetukseen. Työssä hyödynnetään olemassa olevia verkostoja. Opetushallituksen kokeilukeskus osallistuu verkoston luomiseen.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kieltenopetuksen kehittäjäkuntien verkoston luominen on ehdottoman tärkeää Suomen kielikoulutuksen kehittämiseksi. Kehittäjäkuntien verkoston työstä pitää kuitenkin tiedottaa laajalti, ja työtä on seurattava esimerkiksi tutkimuksella ja hyvin suunnitellulla seurannalla. Hyvien käytänteiden jakaminen muille kuin verkoston kehittäjäkunnille on ehdottoman tärkeää, jotta myös muilla kunnilla on mahdollisuus kehittää omaa kielikoulutustaan. Tavoitteena on oltava, että kielikoulutusta Suomessa kehitetään laajasti, tasa-arvoisesti ja avoimesti. Vaarana on muuten se, että kielikoulutus eriarvoistuu entisestään alueellisesti sekä sukupuolen ja sosio-ekonomisen aseman mukaan. Kehittäjäkuntien verkoston on siksi pyrittävä nimenomaan tukemaan myös niitä kuntia, joilla ei tällä hetkellä ole resursseja tai riittävää osaamista kehittää toimintaa.

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto, www.kieliverkosto.fi) on mielellään mukana kehittäjäkuntien verkoston kehittämistyössä, sillä Kieliverkostolla on tarvittavaa osaamista ja valtakunnallisia verkostoja tällaiseen työhön. Kieliverkosto pyrkii kehittämään Suomen kielikoulutuksen kenttää tutkimuspohjaisesti, ja se on jo vakiinnuttanut paikkansa kielikoulutuksen kentän toimijana. Kieliverkosto voi esimerkiksi tarjota verkoston kehittämiseksi tiedottamiseen liittyvää tukea ja tiedottaa kuntaverkoston toiminnasta omille sidosryhmilleen.

22. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut lisäävät kielten ylioppilaskokeiden huomioimista opiskelijavalinnassa. Tämä tarkoittaa myös muita kieliä kuin suomea/ruotsia ja englantia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Suunnitellut todistusvalintamuutokset ja pistetaulukot korkeakouluun hakiessa painottavat vahvasti opiskelijan matematiikan ja äidinkielen taitoja ja osaamista. Tällä hetkellä uudistuksessa perustellaan näiden oppiaineiden painottamista OPSin kurssimääriin perustuen eli työmäärästä palkitaan. Tällä perusteella lyhyiden kielten ylioppilaskokeisiin osallistuminen ei kannata. Kurssimääriin perustuva palkitseminen on jossain määrin ongelmallinen: millä perusteella yhteen aineeseen panostaminen olisi parempaa kuin esimerkiksi useampaan kieleen panostaminen, kun viime kädessä kaikki suorittavat yhtä paljon kurseja suorittaakseen lukion? Kaiken kaikkiaan oppiaineita on vaikea vertailla keskenään. Opiskelijavalintojen uudistamisessa on myös vaarana yleisesti se, että lukiosta muodostuu valmennuskurssi korkea-asteelle hakua varten, kun opiskelijoiden täytyy entistä aiemmin taktikoida tai tietää, mille alalle korkea-asteella aikoo hakea. Hyvää on kuitenkin se, että

todistusvalintaa aiotaan kehittää ja tutkia jatkossakin, eikä kehitystyö jää tähän. Kieltenopiskelun merkitystä ei saa kuitenkaan unohtaa missään vaiheessa, sillä kielitaidon merkitys ei tule vähenemään jatkossakaan.

Todistusvalintauudistukset eivät siis kannusta monipuolisen kielitaidon hankkimiseen, sillä niistä saa painotetusti pisteitä vain silloin, kun hakukohteissa käytetään kieliin painotettavaa pisteytystaulukkoa. Tämä ei voi olla vaikuttamatta heikentävästi opiskelijoiden motivaatioon opiskella kieliä. Korkeakoulutukseen hakiessa monipuolisen kielitaidon arvostaminen olisi kuitenkin erittäin tärkeää, sillä ilman kielitaitoa ei pärjää korkeakouluopinnoissa ja tulevaisuuden työelämässä. Monet opiskelijat suorittavat nykyisin pitkän oppimäärän kieliopinnot, mutta päätyvät kirjoittamaan lyhyen oppimäärän ylioppilaskirjoituksissa.

Kielten ylioppilaskirjoitusten kirjoitusmäärät ovat vähentyneet radikaalisti viime vuosina, eikä suunniteltu pisteytystyökalu paranna tilannetta. Kaikesta kielitaidosta eli esimerkiksi niin pitkän kuin lyhyidenkin kielten ylioppilaskirjoituksista tulisi palkita korkeakouluun hakiessa, jotta Suomessa voidaan ylläpitää monipuolista ja laadukasta kieltenopetusta, saada eri kielten osaajia korkeakouluihin ja työelämään sekä monipuolistaa kielivarantoa. Kielten asiaa tulee pitää esillä myös jatkossa, kun peruskoulun ja lukion tuntijakoja uudistetaan tulevaisuudessa.

Uudistuksia ja tämän selvityksen kehitysehdotuksia pitäisi kaiken kaikkiaan tarkastella suhteessa muihin meneillä oleviin uudistuksiin. Peruskoulu ja lukio käyvät tällä hetkellä monenlaisia uudistuksia, minkä lisäksi valtiolla on kärkihanke kielten varhentamiseksi ja kielivarannon monipuolistamiseksi. Kieltenopiskeluun tulisi panostaa ja sitä tulisi arvostaa läpi koulupolun eli tässä tapauksessa myös korkea-asteelle haettaessa, jotta oppilaat ja opiskelijat todella motivoituvat opiskelemaan kieliä ja näkevät kielitaidosta olevan hyötyä loppuelämän kannalta.

Vaikka pisteytystaulukko tarjoaakin mahdollisuuksia eri aloille tehdä omia painotuksiaan (esim. kielipainotus), monipuolisen kielitaidon tulisi kuitenkin olla kaikille aloille hakeville tärkeä pisteytettävä kohde. Monipuolista kielitaitoa tarvitsevat kaikkien alojen edustajat, eivät vain kielellisesti lahjakkaat tai ne, jotka aikovat suuntautua kielten opintoihin korkea-asteella.

On ehdottoman tärkeää, että tähän kehitysehdotukseen tulleet kommentit ja lausunnot välitetään todistusvalintaa kehittäville tahoille ja työryhmälle heti lausunnon antamisen takarajan sulkeuduttua, sillä työryhmän aikataulu on tiukka. Pisteytystyökalun julkistaminen ja valmistelu on kaiken kaikkiaan tehty todella nopeasti, vaikka laaja keskustelu ja eri tahojen kuuleminen olisi ollut tärkeää.

23. Selvittäjän ehdotuksen mukaan muutetaan asetusta yliopistojen tutkinnoista niin, että opiskelijalta edellytetään vähintään kahden vieraan kielen taidon osoittamista.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Monipuolista kielitaitoa tarvitaan opiskelussa, tutkimuksessa ja työelämässä. Lisäksi korkeakoulut ovat hyvin kansainvälisiä ympäristöjä, joissa luodaan vuorovaikutussuhteita yli kulttuuri- ja kielirajojen.

On kuitenkin pohdittava sitä, voiko kieliopintovaatimus muodostua jollekin kynnykseksi ja säilyykö esimerkiksi mahdollisuus sujuvaan siirtymään ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteelle. Ammatillisessa koulutuksessa kieliopintoja on kuitenkin tällä hetkellä hyvin vähän eikä niiden asema ole kovinkaan korkea, minkä vuoksi kahden vieraan kielen taito voi olla kova tavoite. Lisäksi korkeakouluissa on pohdittava, miten kahden vieraan kielen taito osoitetaan ja hankitaan: Voiko kielten opiskelun aloittaa vasta korkeakoulussa? Mille kielitaidon tasolle tulee päästä, jotta kriteeri kahden vieraan kielen osaamisesta täyttyy? Missä vaiheessa korkeakouluopintoja taito voidaan tai pitää osoittaa, esimerkiksi alemmassa vai ylemmässä korkeakoulututkinnossa? Kuka kielitaidon arvioi ja miten?

24. Selvittäjän ehdotuksen mukaan osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen kehitetään joustavia malleja yliopistojen, lukioden ja vapaan sivistystyön yhteistyönä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kaikissa oppilaitosmuodoissa on tärkeää kehittää osaamisperustaista ajattelua sekä muualla opitun tunnistamista ja tunnustamista.

25. Selvittäjän ehdotuksen mukaan korkeakoulut sopivat Unifin ja Arenen johdolla työnjaosta ja yhteistyöstä Aasian ja Afrikan kielten (esim. somali, kurdi, vietnam, kiina, korea, japani) perusopetuksessa kielikeskuksissa tai vastaavissa. Tarkastelu tehdään rinnan kielten tutkintokoulutuksen kehittämisen kanssa. Yhteistyönä kehitetään myös Aasian ja Afrikan kielten verkko-opetusta maan korkeakoulujen ja aikuiskoulutuksen tarpeisiin.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Kootaan tieto yliopistoissa annetusta Aasian (ja Afrikan) kielten opetuksesta ottaen huomioon yliopistojen muut tieteenalat, jotka tarvitsevat näiden kielten osaamista. Kyse ei ole vain kieliaineista, vaan myös siitä, miten opetusta ja tutkimusta ylipäätään pystytään kehittämään, jos Aasian ja Afrikan kielten opetus keskitetään vain muutamiin yksiköihin.

Kannatetaan verkko-opetuksen kehittämistä ja Aasian ja Afrikan kielten laajaa tarjontaa tutkinto-ohjelmissa ja kielikeskuksissa. Tämä voisi olla askel kohti oman äidinkielen opettajien kelpoisuuksien määrittelyä.

26. Selvittäjän ehdotuksen mukaan korkeakoulut lisäävät suomen/ruotsin toisena kielenä opetukseen syventäviä kursseja.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Ehdotusta kannatetaan, koska tällä hetkellä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetus ei etene riittävän syvälliselle tasolle, jotta sitä tarvitsevat opiskelijat voisivat saavuttaa suomalaisessa työelämässä riittävän kielitaidon. Kyse on kuitenkin laajemmasta asiasta kuin vain syventävien kurssien lisäämisestä, esimerkiksi kieltenopetuksen integroinnista muuhun opetukseen, opiskelijakunnan moninaisten kielellisten taustojen huomioimisesta sekä työelämän heterogeenisten tarpeiden huomioimisesta. Lisäksi on tärkeää tehdä opiskelijoille heti opintojen alussa selväksi, että tietyillä aloilla Suomessa on eduksi hallita myös suomen/ruotsin kieli. Kotimaisten kielten osaaminen on tärkeää myös sosiaalisen integraation varmistamiseksi.

27. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kielten tutkinto-opiskelu ja tutkimus profiloidaan eri yliopistoissa eri tavoin, ja tarpeisiin vastaamista arvioidaan yliopistojen yhteistyönä kansallisen kielivarannon näkökulmasta. Samalla huolehditaan siitä, että kielten aineenopettajakoulutusta tarjoavissa yliopistoissa on tarjolla riittävän laaja kieliaineiden kirjo. Kiinan kielen opetusta lisätään eniten.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Profilointia on jo nyt tehty niin rajusti, että suositus tutkinto-opiskelun ja tutkimuksen profiloinnista on jälkijättöinen. Kielten aineenopettajakoulutuksessa huomiota on enemmän kiinnitettävä yliopistojen yhteistyöhön. Kiinan kielen aineenopettajakoulutusta on hyvä kehittää jossakin vastuukorkeakoulussa ja tarvittaessa laajentaa muihin aineenopettajakoulutuksiin.

28. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot kehittävät uudenlaisia, kieliaineita ja muuta substanssia yhdistäviä tutkinto-ohjelmia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Selvitetään tarpeita tällaisille tutkinto-ohjelmille yhdessä työ- ja elinkeinoelämän edustajien kanssa.

29. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot lisäävät yhteistyötä Pohjoismaiden ja Viron yliopistojen kanssa vähemmän opiskelluissa kielissä hyödyntäen opetuksen digitalisaatiota.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Uusien yhteistyömuotojen lisäksi on tärkeää hyödyntää jo olemassa olevaa osaamista laajemmin Pohjoismaissa ja Virossa.

30. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot uudistavat kielen aineenopettajakoulutusta ja opettajankoulutukseen kohdistuvaa tutkimusta kielen ainelaitosten ja opettajankoulutuslaitosten yhteistyönä. Erityisesti vahvistetaan oppijalähtöisyyteen, monikulttuurisuuteen ja joustaviin

suoritustapoihin sekä digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen kohdistuvaa tutkimusta ja osaamista.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Tiedekunta- ja laitosrajoja ylittävä joustava yhteistyö kielten, kielipedagogiikan, monikielisyyden ja kielitietoisuuden osalta opettajankoulutuksessa ja tutkimuksessa on tärkeää. Vaasan yliopiston ja Åbo Akademin kielikylypyopettajakoulutus oli hyvä esimerkki tästä. Tuloksellista yhteistyötä tehdään myös esimerkiksi Jyväskylän yliopiston Kielikampuksella.

31. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kielten aineenopettajakoulutuksessa vahvistetaan kieli- ja kulttuuritietoisien kasvatuksen roolia. Selvitetään mahdollisuus erikoistua pedagogisissa opinnoissa, esimerkiksi opetusharjoittelussa, nykyistä vahvemmin aikuiskoulutukseen.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Myös muille kuin kielten aineenopettajille tarvitaan enemmän koulutusta kieli- ja kulttuuritietoisesta opetuksesta, sillä asia ei koske vain kieltenopettajia. Kielikoulutusta annetaan yhä enemmän aikuiskoulutuksessa (vapaa sivistystyö, kotoutumiskoulutus), minkä takia on tärkeää lisätä opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia ja mahdollisuuksia erikoistua aikuiskoulutukseen.

32. Selvittäjän ehdotuksen mukaan koulutuksen järjestäjät takaavat opettajille mahdollisuudet täydennyskoulutukseen, joka tukee kontaktin säilyttämistä kielialueeseen ja kulttuuriympäristöön.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Täydennyskoulutusta voidaan toteuttaa yhteistyössä paikallisten toimijoiden sekä järjestöjen kanssa (esim. Goethe-instituutti, Kulturfonden, Kulttuurin edistämiskeskus). Lisäksi täydennyskoulutukseen liittyy opettajavaihto.

33. Selvittäjän ehdotuksen mukaan yliopistot jatkavat yhdessä työelämän toimijoiden kanssa erikoistumiskoulutusten kehittämistä opettajille aiheina esim. kielitietoisuus, monikielisyys, kaksikielinen pedagogiikka ja monikulttuurisissa yhteisöissä toimiminen.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Esityksestä ei käy ilmi, miten se eroaa muista samansisältöisistä selvittäjän ehdotuksista. Voisi täsmentää, keitä mainitut työelämän toimijat ovat: pääsääntöisesti kuntia tai yksityisiä varhaiskasvatuksen tai koulutuksen järjestäjiä? Tarkoitetaanko erikoistumiskoulutuksella perus- vai täydennyskoulutusta?

34. Selvittäjän ehdotuksen mukaan STM ja OKM vahvistavat neuvoloiden roolia kielitietoisuuden vahvistamisessa ja perheiden monikielisyyden tukemisessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Ehdotuksen perusteeksi ja toimeenpanemiseksi tarvitaan tutkimustietoa aiheesta (esim. liikkanen). Askarruttaa, miksi vastuutahoiksi on mainittu juuri ministeriöt, eikä esimerkiksi THL tai Opetushallitus yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

35. Selvittäjän ehdotuksen mukaan lisätään oma äidinkieli perusopetuksen säädöspohjaan erillisenä oppimääränä ja määritellään oman äidinkielen opettajien kelpoisuus.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kumpikin esityksen osa on kannatettava. On tärkeää saada oman äidinkielen opetus sisällytettyä tuntijakoon ja parantaa opettajien yhteistyömahdollisuuksia. Oman äidinkielen opettajien kelpoisuudet on määriteltävä, jotta oman äidinkielen opetus saadaan todella osaksi muuta perusopetusta.

36. Selvittäjän ehdotuksen mukaan Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus tekee yhdessä työnantajien kanssa selvityksen siitä, mikä on todellinen S2/R2-vaatimustaso työpaikoilla, miten ammatillista kielitaitoa arvioidaan ja miten suomen/ruotsin taitoa voidaan tehokkaasti kehittää työssä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

-

Perustelut

-

37. Selvittäjän ehdotuksen mukaan mahdollisuuksia suorittaa yleisiä kielitutkintoja parannetaan lisäämällä tutkintojen kielivalikoimaa ja vauhdittamalla tutkintojen digitalisoimista.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

-

Perustelut

-

38. Selvittäjän ehdotuksen mukaan työmarkkinajärjestöt ja yliopistot tekevät yhteistyössä selvityksen työelämän alakohtaisista todellisista kielten ja kulttuurien osaamistarpeista.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Muu näkemys

Perustelut

Sekä kohdassa 36. että tässä kohdassa 38. olisi hyvä edetä niin, että tällaista moniulotteista, monitieteistä ja moniammatillista tutkimusta lähdetään tekemään laajojen verkostojen ja eri korkeakoulujen voimin.

39. Selvittäjän ehdotuksen mukaan vahvistetaan kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelevien ja niistä valmistuvien työelämäyhteyksiä ja osaamisen hyödyntämistä myös pk-yrityksissä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Kansainvälisten opiskelijoiden suomalaisen työelämän tuntemus on ollut puutteellista ja valmistuttuaan heillä on ollut vaikeuksia löytää töitä Suomesta. Siksi olisi tärkeää painottaa kansainvälisten tutkinto-ohjelmien opinto-ohjauksessa heti opintojen alussa suomen/ruotsin kielen sekä verkostoitumisen merkitystä suomalaisen työelämään integroitumisessa.

40. Selvittäjän ehdotuksen mukaan kansainvälisten koulujen määrää suurissa ja/tai kansainvälistyvissä kaupungeissa lisätään kansainvälisten osaajien Suomeen saamisen tukemiseksi.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

-

Perustelut

-

41. Selvittäjän ehdotusten mukaan maahanmuuttajien ohjaamisessa korkeakoulutukseen hyödynnetään vastuukorkeakoulutoiminnasta vuosina 2017 - 2020 saatuja kokemuksia. Syntyneet hyvät käytänteet sekä ohjauksesta että yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa vakiinnutetaan osaksi oppilaitosten ja TE-toimistojen toimintaa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puolletaan ehdotusta.

Perustelut

Vastuukorkeakoulujen toimintaa ja hyviä käytänteitä on jo arvioitu ja vastuukorkeakoulujen määrää lisätty arvioiden pohjalta. Kiinteä yhteistyö TE-toimistojen ja vastaanottokeskusten kanssa on tärkeää. Kaikessa kehitystyössä olennaista on toiminnan seuranta ja arviointi. Lisäksi Jyväskylän yliopistossa kehitetään kieli- ja sisältöopintoja integroivaa koulutusmallia korkeakoulutetuille ja korkeakoulukelpoisille maahanmuuttajille (INTEGRA) (<https://kielikeskus.jyu.fi/integra>).

Muuta, mitä haluatte asiasta lausua.**Sana on vapaa.**

Tässä Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunnossa keskitytään erityisesti niihin kehitysehdotuksiin, jotka pyrkivät konkreettisesti edistämään kielikoulutusta, kielenopetuksen varhentamista, kuntien toimintaa ja kielten vahvistamista ylioppilastutkinnossa.

Lisäksi Kieliverkosto haluaa nostaa esille näkökohtia, jota kehitysehdotuksissa ei ole huomioitu millään tavalla. Esimerkiksi Suomen kielivarannon lisäämisessä ja vahvistamisessa tulee ottaa huomioon varsinaisen vieraiden kielten opetuksen lisäksi myös varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa sekä toisen asteen koulutuksessa tarjottava kaksikielinen toiminta.

Vaikka selvityksessä ei olekaan (tehtävänannon mukaisesti) huomioitu toisen kotimaisen kielen opetusta, kielikoulutusta kehitettäessä tulee tarkastella kokonaisuutta, eikä toisen kotimaisen kielen (ruotsi, suomi) opetusta saa sivuuttaa.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että jokaista kehitysehdotusta arvioidaan suhteessa muihin kehitysehdotuksiin. Asioita tulee tarkastella kokonaisuutena. Esimerkiksi jos kieltenopiskelua päätetään varhentaa ja monipuolistaa ensimmäisillä luokilla, on tarkasteltava päätöksen vaikutuksia muilla koulutusasteilla.

Esitysten kommentointi on ollut teknisesti ja sisällöllisesti vaikeaa. Selvitykseen olisi pitänyt kirjata tarkemmin, mihin kehitysehdotukset pohjautuvat. Osa kehitysehdotuksista ei pohjautu edellä olevaan selvitystekstiin, vaan jää irralliseksi. Olemmekin tässä lausunnossa jättäneet osan kehitysehdotuksista kommentoimatta, sillä ne eivät olleet yksiselitteisiä ilman kontekstia, vaikka asiasisältö olisikin ollut kannatettava. Lisäksi jotkin esitykset olivat monikohtaisia, minkä vuoksi niitä ei voinut yksiselitteisesti puoltaa tai vastustaa.

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto)